

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В. ЧОРНОВОЛА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ганна Побережець

Технологічно-економічний коледж Миколаївського національного аграрного університету,
викладач гуманітарних дисциплін
Україна, 54029, м. Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9
e-mail: vovarov@gmail.com

В'ячеслава Максимовича Чорновола, ми пам'ятаємо, як українського діяча, публіциста, лідера Народного руху України, державотворця, політика, що разом зі своїми побратимами започаткував в Україні національно-визвольний рух дисидентів і шістдесятників.

Сьогодні, коли Україна стоїть на шляху до вступу у ЄС ми все частіше згадуємо тих, хто своїм прикладом надихав і спонукав до активних дій, саме таким був В.М. Чорновіл, який своєю політичною діяльністю сприяв зміцненню державницького потенціалу українського народу.

Досліджуючи життєвий шлях В. Чорновола можна простежити, що у студентські роки він був сповнений почуттям патріотизму до України та свого українського народу, який виборював незалежність Української держави. Йому притаманні чесність, справедливість, організаторські здібності, порядність і бажання об'єднатися заради великої мети. Саме таким повинен бути справжній лідер.

В умовах відсутності демократії та суворих заборон В. Чорновіл прагнув до незалежної творчої, громадської та політичної діяльності. Наприкінці 80-х рр. ХХ ст. після п'ятнадцяти років тюремних ув'язнень і заслань розгорнулася особливо активна його політична діяльність. В. Чорновіл став одним із ініціаторів створення Української Гельсінської Спілки (УГС), що виникла у 1988 р. на основі Української Гельсінської Групи (УГГ), й яка відіграла важливу роль у становленні масової всеукраїнської громадської організації – Народного Руху України.

Державотворчі процеси, що розгорнулися наприкінці ХХ ст., привели до здобуття Україною незалежності. Звісно, цьому сприяли фактори, які активізували рух за самостійність держави. А це передусім Народний Рух України, в якому провідну роль відігравав В. Чорновіл. Організація на чолі зі своїм лідером виступала з державотворчими пропозиціями, зокрема, стосовно впровадження української мови, збереження спадщини, традицій, культури, піднесення та зростання національної самосвідомості.

Він повністю віддав себе боротьбі за волю та незалежність України і став професійним політиком, організатором українського самвидаву, борцем за права людини у СРСР. В. Чорновіл виступав за розширення прав союзних республік, повернення українській та іншим національним мовам державних прав, закликав до ліквідації «білих плям» вітчизняної історії та реабілітації ОУН-УПА, жертв сталінських і брежнєвських репресій, протестував проти політики русифікації України.

Лідер НРУ постійно пропонував заходи виведення країни з кризи, а задля цього ставив акценти на розвитку науки на прикладі відродження Японії, Німеччини й інших країн, які знайшли вихід із кризи та швидко відновили свою економіку. Переконавав, що ситуацію в країні можна змінити, налагодити завдяки розвитку науки, що дозволить країні бути в інформаційному колі світу. Розвиток науки для країни має лише позитивний ефект, це – створення належної інфраструктури й умов інтелектуальної праці, розвиток наукового потенціалу, надання можливості та створення умов для нових наукових досліджень. Україна насичена великою кількістю науковців, подібний науково-технічний потенціал існує лише у невеликій кількості країн – Німеччині, Франції, Великобританії.

Проведення економічних реформ приведе до розв'язання певних питань, саме тих, що стосуються політичних, соціальних, національних та культурних, але їх необхідно вирішувати всі й відразу. Вирішення цих проблем сприяє новим змінам у суспільстві, що сформує прагматизм, надасть реальні можливості людству для свободи у своїх переконаннях та у боротьбі з системою. А щоб було кому протистояти тоталітаризму, автократизму, необхідно створити завзятий, заможний, впливовий і міцний середній клас, саме таким бачив майбутній розвиток своєї Батьківщини В. Чорновіл.

У виступі на семінарі Північноатлантичної асамблеї «Україна і європейська безпека» 21 червня 1993 р. в Києві В.М. Чорновіл висловив позицію Народного Руху України, заявивши, що владу хвилює питання колективної безпеки Європи і те, як вона бачить у майбутньому НА-

ТО не як оборонний блок однієї частини Європи проти іншої, а як орган єдиної системи колективної безпеки всіх європейських народів, у тому числі й України, а можливо, навіть і Росії. Тому, на думку В. Чорновола, постає необхідність для розширення НАТО шляхом входження нових держав Європи.

Незважаючи на прогнозоване позитивне майбутнє, на його думку, була загроза європейській безпеці, що проявляється у намаганнях об'єднання збройних сил, як-то, наприклад, деякої частини колективної безпеки країн СНД.

В. Чорновіл порушував питання, що стосувалося внутрішньої єдності Української держави. Виходить, нібито Україна складається з двох половинок – із Заходу та Сходу, незважаючи на те, що вони відрізняються між собою і поглядами, які стосувалися політичної ситуації у державі, і певним ставленням до змін, які з'явилися якраз після проголошення Акта незалежності України, що неможливо уникнути з цього документа. В. Чорновіл помічав деякі зрушення у світосприйнятті українського населення Західної та Східної частини України, а саме – нехтування інтересами середнього класу населення та зневіреність українського суспільства у комуністичній ідеології.

В. Чорновіл не завжди погоджувався з діяльністю Верховної Ради, вбачаючи у ній відсутність такої концепції, яка могла стосуватися, зокрема, бюджету. Парламент, у свою чергу, не міг відразу ухвалити закони про податок, що мали бути прийняті у новій державі ще з перших днів її незалежності. Він ніби сприяв тому, що потакав слабким сторонам уряду. Водночас В. Чорновіл прагнув до розв'язання нагальних проблем для швидкого їхнього перегляду й усунення.

В. Чорновола постійно тривожила непроста ситуація, що склалася в Українській державі, насамперед, що відбувається у владній верхівці, він навіть побоювався доведення держави до некерованого стану. У своєму зверненні до Президента вимагав втручання та припинення антидержавних дій у Збройних Силах України, що покликані бути гарантом незалежності Української держави. Ті негативні події, що так бентежили В. Чорновола, були передані Українським телебаченням 12 лютого 1995 р. у телепрограмі «Служу народу України» й ін., обговорювалися як нагальні питання, що стосувалися подальшої долі Збройних Сил України.

У квітні 1995 р. відбулася прес-конференція, де В. Чорновіл порушив питання, що стосувалися корумпованості у Верховній Раді. Пропонуючи свої методи боротьби з цим лихом, він виступав за зміну влади. Якщо це не припиниться, то він змушений закликати членів Народного Руху України до пікетування проти пануючого ладу.

В. Чорновіл вбачав перспективу існування України в Європі, наголошуючи на потребі європейської інтеграції: «Ми себе ніколи не відділяли від Європи... Україна була свого часу європейською державою, і досить значною, яка впливала на загальноєвропейську ситуацію», говорив він у своїй промові на одному із з'їздів НРУ.

Історик В.В. Білополий в одній із своїх статей розглядав В. Чорновола, як такого, що стояв на позиціях здорових, рівноправних відносин України та Росії, ратував за підписання важливих і вкрай потрібних документів, зокрема Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною та Російською Федерацією, вказував на те, що такий документ має стати гарантом непорушності кордонів цих двох держав, буде доказом припинення всіляких зазіхань на територію Української держави.

В. Чорновіл чітко стояв на позиціях необхідності вступу України до Ради Європи, НАТО, ЄС, СОТ та ін. Вбачав головним завданням для держави інтеграцію у світове співтовариство, бо лише таким чином країна зможе чітко оголосити про своє місце серед європейських держав.

У книзі «Пульс української незалежності», де вміщено статті, тексти виступів В. Чорновола, що були надруковані у «колонці редактора» газети «Час/Time», розкривається бачення України у НАТО, де одним із головних завдань політика, який був за інтеграцію в Європу, і ні в якому разі не до складу Росії. Він вбачав необхідність входження України до членства європейського співтовариства, яка стала для В. Чорновола нагальним питанням. Підтримуючи перетворення НАТО на систему колективної безпеки в Європі, він був і за розширення її меж.

Ситуація з Кримом викликала у В. Чорновола особливий неспокій. Вважав, що найбільшою помилкою попереднього та тогочасного Президента України є те, що у них не було продуманої політики стосовно Криму. Це проявлялося у тому, що не було правильним чином вибудовано чітких структур, які б могли відстежувати ситуацію стосовно подій у Криму, а саме – створення таких структур, що будуть аналізувати та прогнозувати ситуацію у Криму. Якщо ж виникатимуть питання, які вимагатимуть негайного вирішення, то ця структура вживала б запобіжних

заходів. НРУ, у свою чергу, наголошував на тому, щоб не продовжувати подальші дестабілізаційні чинники щодо Автономної Республіки Крим, а скасувати територіальну автономію Криму і тим самим зупинити небажані кроки з боку керівників Криму. Сьогодні, ми є свідками того, чого так боявся В. Чорновіл.

Важливою суспільною силою, він вважав інтелігенцію, яка стояла за побудову самостійної Української держави, була її соціальним фундаментом. Саме інтелігенція у свій час породила рух шістдесятників. До такої рушійної сили В. Чорновіл відносив також молоде покоління, яке було прогресивніше за своїх попередників. Молодь несла ідею побудови демократичного суспільства і стояла на засадах не допущення злочинів комуністичної партії. Саме «інше, демократичне» суспільство, форми і методи боротьби за нього лежали в основі теоретичних напрацювань В. Чорновола. Він послідовно виступав за мирний, реформаторський шлях змін.

Національно-демократичні ідеї громадського діяча та письменника набирали сили, він став усвідомлювати, що потужною силою суспільного прогресу є середній клас, який спроможний бути підтримкою у боротьбі за становлення Української держави, а ідея соборності й єдності – найсильніша для українського народу.

В. Чорновіл боровся за європейський державний устрій в Україні і вважав, що Україна відбудеться як демократична держава лише за умов виходу із СНД і входження до ЄС та НАТО. Він постійно орієнтувався на Європу, бо лише там, вважав він, молода держава зможе знайти підтримку для національного відродження та захисту від зовнішньої і внутрішньої загрози. Українсько-російські відносини, переконував В. Чорновіл, повинні бути рівносуб'єктними та рівноправними. Україна повинна уникати замкнутих економічних і політичних угруповань за участю Росії.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕАЛІЇ ПІВДНЯ УКРАЇНИ У 60-ТІ РОКИ ХХ СТ.

Надія Рижева

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, доктор історичних наук, професор
Україна, 54030, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24
e-mail: ryzheva.nadiya@gmail.com

У 60-ті роки ХХ ст. соціально-економічні реалії Півдня України стали безпосереднім віддзеркаленням спроб радянської державно-бюрократичної системи пристосуватися до нових тенденцій часу. Наявна система командного управління мала певний потенціал, що дозволив проводити реформи, результативність яких мала певну специфіку та особливості, як протягом першого так другого п'ятиріч визначеного нами періоду.

Початок реформ традиційно пов'язується з ім'ям М. Хрущова. Відповідно до задекларованих гасел починаються реформи управління народним господарством та пошук ефективних шляхів інтенсифікації його розвитку. Економічне зростання передбачалося за рахунок планомірного розвитку промисловості. Україні, як іншим республікам було надано більше прав, розширювалися й права місцевих рад. Проте, адміністративно-командні методи зберігали провідну роль, як і раніше директивам центральних партійно-державних органів надавалося першочергове значення.

Проведення в Україні на початку 1960-х рр. навіть часткових заходів, щодо самостійної економічної політики викликало з боку керівників центральних органів влади звинувачення у так званому «місництві». Почали звужуватися економічні права республік, а монопольний диктат центру супроводжувався труднощами із планування та управління промисловістю, послаблювалася результативність зв'язків між підприємствами. Суперечливий характер реформаторських заходів мав досить неоднозначні наслідки. Але, незважаючи на непослідовність «експериментів», реформи привели до суттєвих змін в економіці Півдня України.

Окремі галузі Миколаївській, Одеської та Херсонської областей набули суспільно-важливого значення в республіканському виробництві. У структурі промислового виробництва значний ресурс накопичували машинобудування та металообробка, легка та харчова промисловості. У названих областях розвиток промисловості мав певну специфіку обумовлену географічним розташуванням і наявними водними шляхами.

У промисловій інфраструктурі Миколаївської та Херсонської областей пріоритетними визнавалися суднобудівні й судноремонтні заводи. На підприємствах будувалися військові кораблі та судна для транспортно-пасажирських перевезень, здійснювався ремонт суден та ін.